

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ DE COMUNICĂRI ȘI REFERATE
A MUZEULUI DE ARHEOLOGIE CONSTANȚA (15—17 AUGUST 1969).

Ședința de deschidere festivă a lucrărilor sesiunii a avut loc în sala mare de ședințe a Consiliului Municipal Constanța, vineri 15 august 1969, ora 10,30.

Au fost prezenți reprezentanți ai organelor locale de partid și de stat, invitați din oraș și din țară, membrii colectivului științific al muzeului.

Prezidiul a fost format din : Acad. Em. Condurachi, directorul Institutului de arheologie al Academiei R.S.R., Vladimir Robu, lect. univ., președintele Comitetului județean pentru cultură și artă, Radu Florescu, director adjunct în Direcția muzeu și monumente istorice din C.S.C.A., și Adrian Rădulescu, directorul Muzeului de arheologie Constanța.

Deschizând lucrările sesiunii, tov. Vladimir Robu a relevat, în cuvîntul său, importanța contextului istoric a sesiunii muzeului constănțean și amploarea realizărilor obținute pe tărîm muzeistic în județ, în sfîrșitul de veac ce a urmat eliberării. A evocat apoi figura fostului director al muzeului, Vasile Canarache, încetat din viață la 4 august 1969, în memoria căruia s-a păstrat un moment de reculegere.

Tov. Acad. Emil Condurachi a adresat apoi un cuvînt de salut sesiunii. Subliniind satisfacția colectivului de specialiști al Institutului de arheologie de pe lîngă Academia R.S.R., de a putea participa la aceste lucrări, care se vădesc a fi la început, cea mai amplă manifestare științifică de pînă acum a unui muzeu cu o activitate cunoscută și apreciată dintotdeauna.

Din partea Direcției muzeelor și monumentelor istorice, tov. Radu Florescu a exprimat satisfacția forurilor superioare de a vedea la lucru o rețea muzeală pe cît de amplă, pe atît de valoroasă, din punctul de vedere al preocupărilor și rezultatelor cercetărilor ; s-a subliniat că muzeele, potrivit unui scop mai vechi, dar nu îndeajuns de urmărit întotdeauna, s-au transformat în chip tot mai evident din simple depozitare

ale materialelor și monumentelor arheologice, în veritabile nucleee de cercetare, a căror activitate de valorificare științifică se exprimă elocvent prin sesiunile lor științifice, organizate în acest an, festiv, la Brăila, Tulcea și Constanța.

După aceste cuvântări de salut, a început seria comunicărilor ținute în ședința plenară.

— Acad. EM. CONDURACHI (București) : „*Arheologia și muzeistica Dobrogei la a 25-a aniversare a eliberării patriei*“.

Este făcută o amplă trecere în revistă a activității de cercetare a arheologiei Dobrogei, în perioada de după Eliberare, în comparație cu situația de pînă la 23 august 1944, subliniindu-se rolul politicii Partidului Comunist Român în domeniul activității științifice.

— Prof. univ. dr. docent R. VULPE (București) : „*Note de istorie tomitană*“.

Înainte de abordarea subiectului propriu-zis, aduce un cald omagiu figurii lui V. Canarache, fostul director al Muzeului, relevindu-se meritele acestuia în marile descoperiri din Dobrogea (și cu deosebire din Tomis), în organizarea importantelor obiective muzeale din orașul Constanța.

Comunicarea propriu-zisă se referă la trei aspecte din istoria Tomisului.

1) Data întemeierii acestuia, pe care, în concluzie, o consideră mai veche decît se acceptă în general în discuțiile de specialitate. Înclină să plaseze acest eveniment, în sec. VI înainte de 570 î.e.n. (cînd se întemeiază Odessos, ultima colonie a Miletului).

2) Saltul tomitan de la „orașel-tîrg“ la „metropolă“. Acesta are loc după evenimentele din sec. III î.e.n., cînd Bizanțul distruge într-un conflict armat, flotele Histriei și Callatisului, rivale Tomisului. Datorită navigației tot mai precare la Histria, din cauza nisipurilor cordonale care vor bara ulterior drumul corăbiilor în mod definitiv, navigatorii vor opta, din ce în ce mai statornic, pentru escale la Tomis, aflat la capătul cel mai scurt al drumului de uscat spre Dunăre (la Axiopolis), drum care evita astfel durata și primejdiile unui larg ocol. Siguranța acestui drum de uscat, garantată de regii elenistici, la început, apoi de romani, i-a adus Tomisului puterea și strălucirea de mai tîrziu.

3) O schimbare importantă de nume : de la „Tomis“ la „Constanța“. După enumerarea cîtorva ipoteze, se optează pentru aceea potrivit căreia, ca și în alte locuri, acest nume a putut fi sugerat de o modificare în aria vechiului oraș, prin adăugirea de noi cartiere, mai ales, al căror nume devine preponderent cu timpul.

Cartierul ecleziastic de pe locul vechii gări din Constanța, bazilicile închinatute poate lui Constanțius II sau Sfintei Constanța, au făcut ca noul nume să se extindă și asupra vechiului oraș, iar numele de Tomis să cadă în desuetudine.

— RADU FLORESCU (București) : „*Locuințe în așezările feudale timpurii din Dobrogea, în lumina săpăturilor de la Capidava*“.

Enumeră câteva rezultate mai importante ale cercetărilor de la Capidava, îndeosebi ale celor reluate mai amplu din 1955 (sînt stabilite cîteva faze cronologice de locuire și cîteva subtipuri de locuințe de suprafață).

Ședința se încheie la ora 13¹⁵ după care toți participanții au vizitat Edificiul cu mozaic, unde au primit explicații despre modul de amenajare a celor 11 boxe, aflate în stadiu final de reconstrucție.

În după amiaza zilei de 15 august 1969 comunicările se prezintă în două secții.

SECȚIA I

Prezidează acad. Emil Condurachi.

Ședința se deschide la ora 17.30.

Comunicări. — SUZANA DIMITRIU (București) : „Perioada arhaică greacă la Histria și importanța ei pentru arheologia Pontului Euxin“.

Trece în revistă rezultatele cercetărilor întreprinse în partea de nord-vest a platoului X (trei nivele de locuire, eșalonate, din ultima parte a sec. VII î.e.n. — începutul sec. VI î.e.n., pînă la sfîrșitul sec. VI î.e.n. Conchide că în așezarea de pe platou nu a existat o preocupare urbanistică, dar cu timpul, contactele cu indigenii au sporit, iar procentul de ceramică locală găsită vădește pătrunderea geților în acest cartier.

— Ing. GH. MERKLER (București) : „Date preliminare asupra cercetărilor geofizice executate pe platoul de vest al cetății Histria“.

După un istoric al cercetărilor geofizice, explică mecanismul acestei metode care permite localizarea spațiului subteran în care a intervenit mîna omului, deci surprinderea diverselor elemente de construcție, nivele de locuire, morminte antice etc.

— M. COJA (București) : „Fazele de locuire ale platoului de apus al cetății Histria în epoca greco-romană“.

Prezintă straturile de cultură și tipurile de locuință din zona amintită.

— N. HARTUCHI (Brăila) : „Observații asupra culturii Cernavoda I la Dunărea de Jos“.

După o succintă trecere în revistă a istoricului acestei culturi, trece în revistă unele descoperiri de la Chirnoveni, Rîmnicul și necropola Brăiliței.

— M. IRIMIA (Constanța) : „Cîteva aspecte ale începutului epocii Latène la Dunărea de Jos, în lumina săpăturilor de la Bugeac“.

Enumeră descoperirile mai importante din această epocă și se oprește cu un cuvînt mai insistent asupra recentelor cercetări de la Bugeac-Ostrov, relevînd importanța materialelor din necropola sus amintită în contextul Latènean al Dunării de Jos.

— *Discuții.* Pun întrebări și iau parte la discuții : Acad. Emil Condurachi, care, după cîteva deslușiri date de tovarășii Gh. Merkler și Irimia Mihai, relevă importanța celor două comunicări și a direcțiilor viitoare de studiu. S. Dimitriu amplifică unele explicații din comunicare. M. Coja se referă la importanța problemelor ridicate de M. Irimia.

N. Harțuchi informează pe M. Irimia despre unele materiale din necropola Brăilița 2, foarte importante pentru epoca a doua a fierului.

Ședința se ridică la ora 20.30.

SECȚIA a II-a

Prezidează Prof. Bucur Mitrea și Prof. Radu Vulpe.

Ședința se deschide la ora 17.30.

Comunicări. — **ARICESCU ANDREI** (Constanța) : „*Geți, sciți și traci în perioada preelenistică*“.

Consideră că descoperirile de la Sibioara, Medgidia, Murighiol, Te-lița, sînt clar scitice și că încă din sec. VI î.e.n. sciții se stabilesc în Dobrogea, în comunități mai numeroase și mai puternice spre centrul regiunii.

— **VLADIMIR ILIESCU** (Constanța) : „*Contribuții la problema raporturilor traco-scite în sec. IV î.e.n.*“.

După o succintă trecere în revistă a situației politice la Dunărea de Jos în sec. VI—V î.e.n., conchide că sciții s-au așezat în Dobrogea în sec. IV î.e.n. (probabil pe la 360 î.e.n.) și că Ateas a fost în lumea greacă cel mai cunoscut rege al acestora.

— **C. SCORPAN** (Constanța) : „*Băștinașii și romanizarea lor în lumina săpăturilor recente de la Buceag*“.

Prezintă rezultatele preliminare asupra săpăturilor de la Buceag-Ostrov, unde a fost găsită o mică așezare rurală (pagus), databilă, prin fibule și monezi, în sec. II e.n. Aspectul cel mai interesant e dat de gă-sirea, pe lângă ceramica tipic romană, a unei cantități de ceramică lu-crată cu mîna, de factură indigenă.

Potrivit autorului, descoperirea de ceramică băștinașe se leagă de materialele getice găsite în unele morminte de epocă romană de la Tomis ca și cele cîteva descoperiri din straturi din aceeași epocă, de la Callatis și Histria. Ele pot dovedi o continuitate getică în plină epocă romană, continuitate de cultură materială ce are afinități cu Moldova, Muntenia și chiar Dacia intracarpatică.

Se fac proiecții și se prezintă materialul din săpătură.

— **PETRE AURELIAN** (București) : „*Geți și daci în lumina izvoarelor greco-latine*“.

Face o amplă trecere în revistă a celor peste 60 autori antici care amintesc în scrierile lor de daci. Conchide că termenul de geto-daci este folosit și se impune numai din sec. II e.n., pînă atunci el nu este semnificativ.

— **MIHAI BUCOVALĂ** (Constanța) : „*Considerații asupra mormintelor de epocă romană-timpurie la Tomis*“.

Pe baza analizei unui șir întreg de categorii de materiale funerare (ceramică, bronz, sticlă etc.) stabilește o evoluție a cîtorva tipuri de obiecte din epoca elenistică pînă în epoca romană timpurie. Acestea dovedesc o continuitate materială și spirituală la Tomis, o legătură pe cît de certă, pe atît de firească între cele două epoci. Pe lângă acestea, observațiile făcute asupra cîtorva materiale romane clasice importate în mod evident

la Tomis din spațiul italic, permit unele concluzii asupra momentului și ponderii procesului de romanizare a amintitei cetăți vest-pontice.

— *Discuții.* La dezbaterile privind comunicările din ședința plenară și a celor de după amiază din secția a II-a, pun întrebări și iau parte la discuții :

Acad. Emil Condurachi, care remarcă importanța comunicării tov. C. Scorpan, prin care se dovedește continuitatea elementului băștinaș în plină epocă romană.

VI. Iliescu, care pune câteva întrebări și se declară de acord cu concluziile exprimate de tov. A. Aricescu.

Rodu Florescu, care se referă la comunicarea tov. Prof. Radu Vulpe, pune sub semnul îndoielii identificarea Axiopolis-ului elenistic cu Nicosul (cetatea romană tîrzie), formulînd teza că aceasta din urmă ar avea un plasament diferit. La comunicarea lui A. Aricescu ridică obiecțiuni, făcînd rezerve asupra atribuirii akinakes-ului, exclusiv sciților, socotîndu-l prototipul sabiei iraniene. Amintește opinia lui Blavațki că prin sciți se înțelege un complex de popoare, dintre care unii erau sciți, alții nu. Remarcă justețea și importanța opiniilor tov. M. Bucovală, despre rolul și caracterul romanizării la Tomis și pe coasta vest-pontică, în general.

Prof. Radu Vulpe, remarcă consistența comunicărilor expuse, are un cuvînt laudativ pentru importanța problemei și concluziilor inedite exprimate în comunicarea tov. M. Bucovală, amplifică explicațiile susținute în comunicarea de dimineață despre înființarea și rolul Tomisului și răspunde la câteva întrebări.

Ședința se încheie la ora 21.

Ședințele din 16 august 1969.

SECȚIA I.

Prezidează tov. S. Dimitriu și Prof. R. Vulpe.

Ședința se deschide la ora 9.30.

Comunicări : — COVACEF ZAHARIA (Constanța) : „*Trecere în revistă a literaturii arheologice a Dobrogei, publicată în ultimul sfert de veac*“. Inserează principalele direcții ale cercetărilor arheologice de după 1944 și publicațiile de seamă ce au rezultat, firesc, din acestea.

— AL. SUCEVEANU (București) : „*Considerații asupra foedus-ului dintre Roma și Callatis*“.

După enumerarea opiniilor diferite asupra datei încheierii și locul de păstrare al acestui *foedus*, conchide că datarea între 83—81 î.e.n., nu mai este posibilă, ea putînd alterna înainte sau după, și că locul de păstrare al său trebuie să fi fost la Callatis, unde exista la începutul sec. I î.e.n., un templu al Concordiei, ce adăpostea în mod obișnuit decretalele și celelalte acte importante.

— A. RĂDULESCU (Constanța) : „*Un miliar de la Decius, găsit la Rasova*“.

După expunerea detaliilor tehnice și condițiilor de găsire ale miliarului, autorul consideră că însemnătatea deosebită a inscripției des-

coperite recent, constă în aceea că ne confirmă opera de refacere și de construcție a drumurilor de către Decius, într-o epocă agitată de atacurile goților și că localitatea „Sacidava“ menționată în text, trebuie căutată în sud-vestul Dobrogei, eventual pe lângă Rasova.

— C. IONESCU-CÎRLIGEL (București) : „*Cadrane solare grecești și romane în Dobrogea*“.

După descrierea a trei cadrane solare găsite în Dobrogea și amănuntele tehnice de prezentare, conchide, pe bază unui cadran din Histria, datat în sec. IV î.e.n., că aici, încă din epoca elenistică existau preocupări științifice superioare, de profunzime.

Discuții : Pun întrebări și iau parte la discuții :

Silviu Sanie, care întregește lista lucrărilor enumerate în lucrarea tov. Covacef Zaharia cu valoarea lucrării a lui R. Vulpe și I. Barnea, „Din istoria Dobrogei“, vol. II. Se declară, în același timp, de acord cu ipoteza tov. Al. Suceveanu.

Prof. Bucur Mitrea felicită pe Covacef Z. pentru interesanta și utila comunicare, considerată ca un bun început pentru o bibliografie de specialitate completă, care la această dată, prezintă încă mari lacune.

Acad. Emil Condurachi felicită pe cercetătorii Muzeului și în special pe A. Rădulescu pentru comunicare. Se declară convins de justetea opiniei lui Al. Suceveanu despre păstrarea foedus-ului în templul Concordiei din Callatis.

Gh. Poenaru-Bordea apreciază calitatea comunicărilor, subliniind importanța aceleia a lui A. Rădulescu. Este de acord cu concluziile lui Al. Suceveanu privind plasarea foedus-ului într-un templu din Callatis.

Prof. R. Vulpe remarcă bogăția ședinței și insistă deosebit asupra importanței comunicării lui A. Rădulescu, care prezintă un miliar de importanță hotărâtoare pentru plasarea vechii așezări Sucidava.

A. Aricescu, referindu-se la aceeași comunicare, conchide că așezarea trebuie căutată pe teritoriul comunei Dunăreni.

Ședința se ridică la ora 13.00.

SECȚIA a II-a

Prezidează Radu Florescu și Vladimir Iliescu.

Ședința se deschide la ora 9.30.

Comunicări : C. CÎRJAN (Constanța) : „*Mărturii ale culturii Ipo-tești-Cindești la Tomis*“.

Prezintă câteva vase ceramice găsite în basilica mare din sectorul de vest al cetății, care ar forma în aspect cultural special al acestora, datorat la Tomis unor noi veniți în cartierele orașului.

— P. DIACONU (București) : „*Importanța cetății de la Păcuiul lui Soare în sistemul limes-ului dunărean din sec. X*“ (citește : Radu Popa).

După evocarea evenimentelor istorice de la sfârșitul sec. al X-lea și descrierea cetății de la Păcuiul lui Soare, conchide că aceasta avea rolul unei baze navale, menite a apăra Durostorul dinspre gurile Dunării.

— R. POPA (București) : „*Tradiții și inovații în cultura materială de la Dunărea de Jos în sec. X—XIV*“.

Relevînd importanța cunoașterii mai profunde a acestui monument istoric, semnaleză cercetările ce au adus lumini noi în această privință. Conchide că pe baza unui fond demografic continuu, s-au transmis elementele de cultură materială, ce au adeseori la bază, vechi tradiții (smălțuirea ceramicii, tehnica de construire a zidurilor de apărare și locuințelor etc.).

— R. CIOBANU (București) : „*Bizantini și genovezi în sec. XIV în Dobrogea*“.

Face o amplă trecere în revistă a evenimentelor politice din sec. XIV în acest ținut, explică, pe baza surselor istorice, fenomenul așezării genovezilor.

— GEORGESCU VALERICĂ (Constanța) : „*Identificarea de noi așezări feudal timpurii în Dobrogea*“.

Enumeră o serie de puncte și localități noi, unde, pe baza ceramicii găsite, se pot rezuma așezări feudal timpurii.

Discuții : Pun întrebări și iau parte la discuții :

Vladimir Iliescu, care face unele observații despre comunicările tinute ; referindu-se la ultima comunicare, atrage atenția asupra necesității prudenței în localizarea centrelor antice numai pe baza găsirii de cantități mici ceramice.

Panait I. Panait, relevă importanța comunicărilor lui C. Cîrjan și a lui R. Popa ; subliniază originalitatea aceleia a tov. R. Ciobanu, care privește problema dintr-un unghi nou și remarcă — în comunicarea lui Georgescu Valerică — că așezările feudal timpurii sînt mai numeroase de-a lungul cursurilor de apă.

R. Ciobanu face observații și dă sugestii pentru primele trei comunicări, relevînd importanța aceleia a lui C. Cîrjan și necesitatea unui studiu din punct de vedere arhitectonic la Păcuiul lui Soare.

Radu Florescu, se referă la problema dezvelirii basilicilor din orașe și la necesitatea întreprinderii de studii de geografie istorică mai complexă, pentru a putea evidenția mai pregnant continuitatea etnică, lingvistică etc. pe baza unor noi metode de cercetare.

Ședința se ridică la ora 13.

În după amiaza zilei de 16 august participanții și invitații la lucrările sesiunii au făcut o vizită la cetatea Histria. Sub îndrumarea plină de atenție și sollicitudine a tov. Acad. Emil Condurachi, au fost vizitate săpăturile recente ale Institutului de arheologie, de la zidul roman și din centrul cetății tîrzii, unde M. Coja și respectiv Al. Suceveanu, au dat explicații. Ing. Gh. Merkle a făcut probe practice de descoperire a unor vestigii pe platoul de vest prin cercetări geofizice.

Tov. arh. N. Diaconu și prof. R. Bordenache, directorul D.M.I. București, au prezentat unele soluții și metode utilizate pentru conservarea monumentelor istorice de la Histria și Adamclisi, precum și cîteva opinii referitoare la reconstituirea parțială, prin replici, a monumentului triumfal de la Adamclisi.

La banchetul care a urmat, vorbitorii (Em. Condurachi, R. Vulpe, A. Rădulescu) au relevat importanța colaborării între unitățile muzeale și instituțiile centrale, succesul cercetărilor întreprinse de Muzeul de arheologie din Constanța și importanța lucrărilor sesiunii organizate de acesta.

În ansamblu, sesiunea a prilejuit, pentru toți participanții, contacte dintre cele mai fructuoase, cunoașterea mai îndeaproape a cercetărilor din domeniul istoric-arheologic și elucidarea unor importante probleme, ea putînd fi categorisită ca un însemnat succes al mișcării muzeistice din țara noastră.

În ziua de 17 august s-au făcut deplasări la cetatea și monumentul de la Adamclisi, pentru cunoașterea amenajărilor realizate de către Muzeul de arheologie Constanța.